

úkol – bude to pastorální koncil“ (69). Nebyl svolán, jako většina koncilů předchozích, k obraně církevní nauky před bludy, nevyhlásil žádné dogma a tudíž nemusel nikoho a nic uvrhnout do klatby. Po této stránce je druhé Vaticanum skutečně novum.

Neuzavřenost výsledků koncilu je ovšem činí zranitelnými. „Některé texty jsou – a to vědomě, i když s nevolí – ambivalentní a dovolují představitelům různých, ba dokonce protichůdných zájmů se odvolávat vždy na ‚jejich‘ koncilní text“ (342). Vývoj po koncilu ukázal, že této ambivalentnosti nebylo vždy využito ve smyslu koncilové většiny, nýbrž nejednou proti němu, ať už přímým působením mocensky a administrativně silných skupin, ať vlivem zpětného rázu přílišné svobody. Také proto se pokoncilní vývoj, zvláště po r. 1980, jeví jako ‚restaurace‘ a ‚Řím‘ jako hádanka.

Pesch se hlásí k názoru Rahnerovu, že koncil si uvědomil úkol „přechodu církve do třetí epochy jejích dějin“, srovnatelný svým významem s přechodem od první (židokřesťanství) do druhé epochy (západní, euroamerické křesťanství). Jde o přechod „ze západního kulturního okruhu do celosvětového

lidstva“ a s ním spojený „gigantický úkol přetlumočení“ (346). Koncil přirozeně nemohl tento úkol provést, dost bylo na tom, že jej umožnil – se všemi bumerangovými riziky pro církevní strukturu, jak se to nejnápadněji jeví v neukončeném sporu o míru samostatnosti partikulárních církví a o princip kolegiality biskupů.

* * * * *

Česká verze Peschovy knihy, doprovázená úvodním slovem kardinála Königa a autorovým „pozdravením českým čtenářkám a čtenářům“ vychází v pěkné úpravě a korektním překladu. Překladatelům by bylo možno snad jen navrhnout, aby pro větší srozumitelnost neuzívali výrazu ‚ortodoxní‘ křesťané či církve tam, kde jde o křesťany či církve ‚pravoslavné‘, výrazu ‚Ekumenická rada církví‘, kde jde o ‚Světovou radu církví‘ (v New Delhi se nekonal její kongres, nýbrž valné shromáždění, 286) a výrazu ‚školní‘ římská teologie, kde jde o teologii ‚školskou‘. – Peschovy knihy s užitekem užije každý, kdo se chce poučit nejen o druhém vatikánském koncilu, nýbrž i o procesech uvnitř katolické církve.

Pavel Filipi

SKÁLY A KAMENY

Petr Šandera, Význam skal a kamenů v pohledu Starého zákona. Dizertační práce na Husově teologické fakultě UK, 1996.

Dizertační práce mladého duchovního československé husitské církve, Petra Šandery, je z oboru Starého zákona. Pro každou církev je nesmírně důležité, aby vyrůstali noví schopní starozákonníci.

Autor nám nabízí nový pohled na kameny v přírodě, které jsou konvenčně pokládány za neživé. Šandera na fenoménu kámen ukazuje, jakou sehrál v historii starého Izraele ‚významo-

tvornou roli'. To se vtisklo se i do novozákonných christologických výpovědí. Kristus je nazýván živou skálou, která jde před Božím lidem (1K 10, 4). Přitom nejde jen o oblast teologie. Takovéto zkoumání napomáhá i umění, které zaostruje svůj pohled na náboženské hodnoty neživých fenoménů v přírodě.

O čem dizertace pojednává? Jaká témata leží autorovi na srdci? Nejprve nás uvádí do statistické části, potom do sémasiologie, následuje oddíl religionistický a exegetický, dále se zabývá Motivy skály/kamene, přešlymi do Nového zákona.

Autor připojuje detailní poznámky, velmi užitečný rejstřík jmen a pojmů, zkratek. Je zde hojná použitá literatura. Z českých autorů jsou uváděni: M. Balabán, M. Bič, S. Daněk, J. Heller, St. Heřmanský, V. Kubáč, J. Mánek, B. Pípal, J. B. Souček.

Práce je dosti obsáhlá, (184 stran). Je rozvržena do sedmi kapitol. K nejzajímavějším oddílům patří: Kámen – předobraz Mesiáše, Motivy skály/kamene, které se objevují i v Novém zákoně.

Zvlášť pozoruhodný je poukaz k 1K 10,4: Zde je Kristus označen za skálu, z níž lid na poušti pil vodu (Ex 17, 6). Mluví o duchovní skále (*petra pneumatiké*). O událostech pouště včetně pití vody ze skály se tam píše jako o výstražném obrazu (tak ČEP, ř. *typikós*, 10, 11). Kristus je chápán jako skála (obraz Boží moci, lásky a péče) ve smyslu typologického výkladu Písma, který patří mezi základní metody výkladu už v rabínské exegezi. M. Massini jej uvádí jako jednu ze základních metod výkladu od apoštolů. Pavel zřejmě navazuje na pozdně židovskou legendu o putující skále, která provázela Izrael na poušti. Mesiášský výklad této skály však pozd-

ní židovstvo nezná. Skála je obrazem pevného základu, místa, na němž lze odolat bouři a náporu sil chaosu. Vody chaosu, brány podsvětí a mocnosti zla na skálu útočí. Těm, kdo věří, je úhelným kamenem a těm, kdo vzdorují evangeliu, se stává skalou skandálu. Kristus je živý kámen, spásný kámen a kámen soudu. I jednotliví křesťané mají být takovými živými kameny.

V religionistické části pisatel nahlíží do náboženského rozměru pojmů skála/hora a kámen. Jde o oblast ve vnímání posledních staletí v Evropě upozadovanou, ba opomíjenou. Upozorňuje na to, že ve starověku – na rozdíl od našeho myšlení – skály/kameny byly namnoze povahy božské, v pozdějším zpracování symbolické. Tento všeobecně náboženský pohled sdílel i Izrael.

S titulováním Hospodina jako Skály se setkáváme hlavně v hymnické řeči Žalmů i v obrazné řeči proroků. „Jako by toto slovo chtělo postihnout Boha v aspektu útočiště, převažující síly a nerosovatelné převahy. Takto se snaží interpretovat predikát ‚súr‘ např. Jeroným ve Vulgátě (*Fortis*).“

Autor nám umožňuje ponořit se do netradičního a poněkud nezvyklého uvažování. Propracoval princip otevřenosti, tvořivého navazování izraelského lidu na mimoizraelské tradice v případě fenoménu kámen/skála. Doktoranda na toto téma upozornil v roce 1993 dnes již zesnulý profesor ThDr. Vladimír Kubáč a zdůraznil zkušeně, že toto téma dosud nebylo komplexně zpracováno, což ovšem znamená, že k němu ani nebude snadné nalézat vhodnou literaturu.

Co toto téma pro něj osobně znamenalo, vyznává Petr Šandera v závěrečné kapitole: „Motiv skály v Písmu nás

přivádí k otázce víry, spolehnouti se. Jako křehcí tvorové (*jeser*) máme možnost být neotřesitelně pevní, pokud se opřeme (*S-M-K*) o toho, který je Skála věků. Tak se nám toto slovo stává aktuálním pozváním k opravdu bytostné víře, opření svého nejistého života v jistotě Hospodina.“

Při čtení textu si uvědomíme, že toto nezvyklé téma odhaluje nové souvislosti, o nichž nejsme zvyklí přemýšlet. je zřejmě třeba revidovat své postoje k ‚neživé‘ přírodě, abychom hlouběji pochopili symboliku, jejíž pestrá škála se tu před námi otevírá, naznačuje vzájemné souvislosti, poukazuje k „určitým mytickým prvkům a obrazům, které

nacházejí svůj odraz ve zvěsti Starého zákona“.

Můžeme ‚zeslyšitelnit‘ řeč kamene? Doktorská práce Petra Šandery se zabývá podnětným tématem. Nejenže osvětluje některá temná místa Starého zákona, ozřejmuje souvislosti starozákonního vyznání s okolním náboženským světem. To je důležité pro současnost, kdy křesťanská církev vstupuje do rozhovoru s řadou jiných velkých náboženství.

Dizertační práce je tedy závažná nejen pro teologii a historii náboženství, nýbrž i pro dějiny umění, protože tyto oblasti jsou propojeny a vzájemně se ovlivňují.

Olga Nytrová

PRVNÍ ZKUŠENOST S BOHEM

Marielene Leistová, První zkušenost s Bohem. Z německého originálu Erste Erfahrung mit Gott (Herder, Freiburg i.Br. 1992²⁰) přeložila Marie Opavová. Vyšehrad, Praha 1996, 128 stran, doporučená cena 72 Kč.

Doktorka filozofie a psychoterapeutka s hlubokými znalostmi náboženské pedagogiky a teologie vůbec, hovoří s rodiči o výchově dětí k víře. Má za to, že v ‚náboženské otázce‘ jde o věc pro děti velmi podstatnou. Může proto zarazit, že několikrát zdůrazní: „S náboženskou výchovou dětí je třeba vyčkat“ (9), děti nevodit na bohoslužby příliš brzy a často (84). Víra je celkový životní styl, který si dítě osvojuje především životem v rodině, tedy zkušeností, ve svém přirozeném prostředí, přirozenou cestou. Autorka rodiče osvobozuje od křečovitě snahy dítě za každou cenu něčemu z obsahů víry naučit. Na druhou stranu je zásadně proti tomu, aby děti byly liberálně ponechány co nejdéle v neutralitě, nezužovat tak předem prostor, aby se

mohly později svobodně rozhodnout.

Knížka je rozdělena do tří větších celků (*Od narození do tří let, Dítě od čtyř do sedmi let a Dítě v důležitých a mezních situacích*), v nichž se zabývá, přiměřeně věku, základními výchovnými a teologickými otázkami. Velkou pozornost věnuje modlitbě, kdy a jak začít se seznamováním s Písmem, jak se stavět k velkým svátkům (Vánoce, Velikonoce, Mikuláš) vzhledem k tomu, že děti se setkávají s jejich zpohanštělou podobou, co má dítě z bohoslužeb, jak vnímá smíšené manželství rodičů. Závěrečný oddíl mluví o tom, jak děti připravovat na krize (nechránit je před nimi za každou cenu), ale velmi výrazně vykládá o potěšování jako jednom ze základních pilířů výchovy.